

Kustības “Draudzīga skola” vadlīnijas un konferences “Būvējam drošu skolu” ieteikumi

1. Vai man jāiesaistās draudzīgas vides veidošanā skolā? Ja nē, tad kam tad ar to jānodarbojas?

- skolotājiem,
- skolas personālam,
- skolēnu padomei vai pašpārvaldei,
- vecākiem un vecāku padomei
- pašvaldībai.

Katrai no šīm grupām ir savas iespējas un uzdevumi, taču katra var sniegt būtiski ieguldījumu draudzīgas un atbalstošas vides veidošanā skolā.

Skolēni arī uzsvēruši, ka šai iesaistei jābūt saprātīgai. Pašos smagākajos gadījumos, ja skolā vai klasē ir kāds ļoti agresīvs skolēns vai skolēnu grupa un ja pastāv risks, ka agresivitāte var tikt vērsta pret skolēnu, tad jāiesaistās profesionāļiem, kuri labi pārzina konfliktu risināšanas metodes – klases audzinātājam, jo viņš klases bērnus zina vislabāk, vai skolēnu pārvaldei, vai skolēnu parlamentam, vai skolas psihologam/sociālajam pedagogam.

2. Kā to vislabāk darīt?

Uz jautājumu, ko un kā tad īsti darīt, lai veidotu draudzīgu skolu, darba grupās dotas dažādas atbildes. Sāksim ar pašiem skolēniem:

- viena no būtiskākajām vērtībām skolēnu vērtējumā ir **cieņa**. Cieņpilnas attiecības gan uzlabos katra pašvērtējumu, gan arī palīdzēs padarīt skolu labāku un drošāku. Cieņa -
  - o tas nozīmē gan pašam izturēties ar cieņu pret citiem,
  - o gan arī izturēties ar cieņu pašam pret sevi – rūpēties par sevi un savu attīstību, izskatu, izturēšanos un citām niansēm, kas cilvēku veido par īstu personību,
  - o tātd varam secināt, ka cieņa visās dzīves situācijās ir viena no tām vērtībām, kas nepieļauj konfliktus un vardarbību, bet ļauj atrast mierīgus problēmu risināšanas ceļus.

- Ne mazāk svarīga ir arī **iesaistīšanās** –
  - konflikti var rasties tikai tur, kur tam ir labvēlīga augsne. Ja lielākā daļa vai pat visi zina, ka kādam dara pāri, bet izliekas to neredzam, agresors domās, ka var iet arvien tālāk un tālāk. Un tad jau pavisam drīz agresija var vērsties arī pret tiem skolēniem, kuri līdz tam vienaldzīgi stāvēja malā;
  - tādēļ ir svarīgi aizstāvēt to, kam dara pāri, iedrošināt un atbalstīt viņu;
  - kā arī skaidri paust savu negatīvo attieksmi pret vardarbību un aizskaršanu;
  - ja nepieciešams, tad ziņot par vardarbību pieaugušajiem vai likumsargiem, kuri var palīdzēt atrisināt problēmu;
  - un, protams, pašam neiesaistīties konfliktos.

- Būtiska ir arī iespējam **risināt konfliktu mierīgā ceļā** –
  - bieži vien netiek pienācīgi novērtēta iespēja radušās problēmas vienkārši mierīgi pārrunāt – atcerieties, ka agresori gandrīz vienmēr paši ir par sevi nepārliecināti, nobijušies cilvēki, kuri savas bailes mēģina kompensēt ar spēku un bravūru. Mēģinājums mierīgi pārrunāt konfliktu viņus pārsteigs, bet tas var arī dot labu rezultātu;
  - arvien biežāk skolās konfliktu risināšanai izmanto mediāciju, kur kā mediatori darbojas gan profesionāli mediatori, gan paši skolēni, kas apguvuši mediācijas pamatiemaņas.

- Un, protams, ceļš uz vardarbības mazināšanu un drošas vides veidošanu katram ir **jāsāk pašam ar sevi** –
  - vislabākā iespēja, kā savulaik teicis Rainis, ir “mainīties uz augšu” – saprast, kas nāks par labu tālākajā dzīvē, izprast savas vēlmes un intereses, un atbilstoši tam pilnveidoties. Mainot savu attieksmi pret dzīvi uz pozitīvāku un konstruktīvāku, cilvēks sāk mainīties arī pats,
  - mainoties uz labu, katram ir iespēja pacelties pār varmāku, pāraugt šo līmeni un atrast sev atbilstošāku kompāniju, mērķi un intereses.

Bet ko šajā procesā sagaidām no **skolotājiem**?

- skolēni no saviem pedagogiem vispirms gaida **atbalstu** sarežģītu situāciju risināšanā,

- bieži tiek arī norādīts, ka skolotāji mēdz izlikties neredzam problēmas ar vardarbību un savstarpējo agresiju skolēnu vidū, lai gan no viņiem tiek gaidīta **aktīva un tūlītēja reaģēšana** uz radušos problēmu;
- kā būtisks draudzīgas un drošas vides veidošanas elements tiek uzsvērts arī **interesants un atraktīvs mācību process**, kas aizrauj un iesaista skolēnus, tādējādi atstājot mazāk vietas neproduktīvai laika pavadīšanai skolā. Ar to cieši saistīta arī vēlme skolās redzēt **vairāk jaunu, aizrautīgu pedagogu un jaunas mācīšanas metodes**;
- un vēl kāds būtisks moments – skolēni uzskata, ka ir nepieciešams tieši **veicināt aktīvās atpūtas iespējas starpbrīžos**, nevis ierobežot tās. Tā skolēniem būs iespēja savu uzkrāto enerģiju iztērēt lietderīgi, nevis izlādēt to uz saviem līdzcilvēkiem.

Ja runājam par **vecākiem**, tad arī viņiem ir vairāki pavisam konkrēti uzdevumi:

- piemēram, arī no vecākiem tiek gaidīta aktīva rīcība gadījumos, kad viņi uzzina par vardarbības gadījumiem skolās, **zinojot par tiem tiesībsargājošajām iestādēm**;
- no vecākiem tiek gaidīta arī lielāka iesaistīšanās bērna dzīvē, tostarp **ieklausoties bērna problēmās un dodot savu padomu un sniedzot atbalstu**;
- mūsdienu straujajā dzīves ritmā vecāki reizēm aizmirst vismaz daļu savu pienākumu un mēģina visu audzināšanas slodzi novelt uz skolu. Tomēr jāatceras, ka katrs **bērns nes līdzi tieši savā ģimenē iegūto bagāžu**, tostarp pieklājīgu un cieņpilnu izturēšanos pret citiem, kā arī pārlicību pašam par sevi.

3. Kas ir vislielākie draudi draudzīgai un atbalstošai videi tavā skolā?

Runājot par draudiem draudzīgas un atbalstošas vides veidošanai skolās, darba grupu dalībnieki minējuši virkni faktoru – gan fizisku, gan emocionālu.

- Noteikti būtisks iemesls, kas veicina dažādu vardarbības gadījumu iespējamību skolās, ir **nesakārtota vide** – piemēram, nepārskatāmas un nomaļas teritorijas, kuras reti kontrolē pedagogi un cits skolas personāls;
- draudzīgas vides veidošanu noteikti neveicina **skolotāji, kuriem nepatīk viņu darbs**;
- objektīvs drauds draudzīgai videi ir **bērni ar uzvedības problēmām** vai arī jauna skolēna ar uzvedības problēmām ierašanās klasē. Perspektīvā ir risks, ka šādi bērni **sāks ietekmēt pārējās klases uzvedību**;
- darba grupu dalībnieki arī norādījuši, ka risks ir **pedagogu noraidošā vai atstumjošā attieksme pret šādiem bērniem**, nevis mēģinājums saprast problēmas cēloni un mēģināt risināt to;

- būtisks drauds ir savstarpēji naidīgu grupējumu rašanās skolā;
- kā arī sliktu draugu ietekme ārpus skolas;
- draudzīgai videi noteikti par labu nenāk pārmērīga tehnoloģiju lietošana, kas savukārt nereti noved pie noslēgšanās sevī un vienaldzības pret apkārt notiekošo;
- vēl kā draudi minēti skolēnu nevienlīdzība un no tā izrietošā skaudība, kā arī draudzēšanās aprēķina dēļ, lai nokļūtu iedomāti augstākā statusā;
- un, protams, draudzību un sadzīvošanu neveicina tolerances un spējas just līdzī trūkums.

4. Ko mainīt tavā skolā, lai tā būtu vēl draudzīgāka?

Tātad esam nonākuši pie fundamentālā jautājuma – ko darīt un ko mainīt, lai skolā dzīvotu un sadzīvotu labāk?

- Salīdzinoši liels darba grupu atbilžu bloks runā par dažādām kopīgām, vienojošām aktivitātēm, piemēram, erudīcijas konkursiem, sporta pasākumiem, kopīgiem pasākumiem ar citām klasēm un skolām. Šī tēma izskan ļoti bieži, tādēļ vēlamies atgādināt – šādu pasākumu organizēšana nav tikai pedagogu atbildība, arī skolēniem jānāk ar savu iniciatīvu un piedāvājumu, kā arī aktīvi jāiesaistās pasākumu rīkošanā;
- darba grupu dalībnieki arī norādījuši, ka skolas un klases vidi varētu uzlabot, ja klases audzināšanas stundās biežāk diskutētu par aktuālajām problēmām;
- ieteikts arī starp klašu grupām organizēt konkursu par labāko ideju drošas un draudzīgas vides veidošanai skolā;
- skolēni iesaka mācību iestādēs ierīkot atpūtas telpas arī dažādu vecumu bērniem, uzsverot, ka būtu svarīgi, lai to iekārtojums neatgādinātu par skolu;
- vēl viena ideja - izstrādāt “Drošas skolas” noteikumus. Šī ideja cieši saistās ar ieteikumu skolām apbalvot tos skolēnus, kuriem ir vismazāk konfliktu vai kuri visvairāk darījuši drošas vides veidošanā skolā;
- un, protams, arī šajā sadaļā izskan ideja par jaunu, interesantāku mācību metožu ieviešanu skolās un aktīvāku mediācijas izmantošanu konfliktu risināšanā.